

JAAP PEES OVER THORENS

Thorens startte in 1883 in Zwitserland (St.Croix). Hermann Thorens bouwde toen onder andere carillons, scheerapparaten en later disc-players. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een grote professionele vraag vanuit radiostations naar apparatuur. Wilhelm Franz kwam in 1950 met de EMT 927 en ook Studer en Nagra werden succesvol in deze markt. Door goede relaties met EMT en na het bestuderen van de al even succesvolle Garrard 301 (1953), kwam Thorens in 1957 met de 124. Vandaag de dag maken de EMT's, de Garrard 301 en de Thorens 124 deel uit van de ultieme audiofiële droom en het zijn de meest begeerde draaitafels in de wereld. Dat is wel eens anders geweest... In de jaren zestig kwamen de Japanners met lichtgewicht en 'nieuwe' draaitafels. De consument, zoals zo vaak, volgde dom en blind deze mode. Top-performance draaitafels, zoals de Russco, de Empire, de Gray, de Garrards en de 124 verdwenen in de container. Het woordje 'nieuw' op een blister schakelt nog steeds massaal het kritische denken van audiofielen uit.

'Iets heel
bijzonders'

Wat maakt deze machines en vintage in het algemeen zo geliefd? De wereld is namelijk ruim voorzien van vintage apparatuur. Helaas is het merendeel van de oudere audio-apparatuur gewoon door de tijd achterhaalde gebruiksapparatuur met soms goede, maar niet opvallende klankmatige eigenschappen. Het me-

rendeel van de klassieke auto's bestaat uiteindelijk ook uit, soms aardig vormgegeven, oude zoiet met een slechte wegging en geromantiseerde eigenschappen waar we ons toentertijd blauw aan ergerden. Een beetje Golf is superieur aan de meeste 'classics'. Toch is er een kleine hoeveelheid auto's en vintage

audio die om allerlei redenen vandaag de dag nog tot een superieure waardebeleving aanleiding geven. De echte liefhebbers van 'vintage' weten exact waar het over gaat en welke apparaten de moeite waard zijn. Dat zijn in ieder geval de genoemde draaitafels. Die onderscheiden zich, naast de vormgeving en

▶▶NEXT

de emotionele beleving van het hebben van een vintage apparaat, vooral door het neerzetten van een geluidsbeeld dat nauwelijks wordt overtroffen door moderne draaitafels. Kort samengevat bieden deze draaitafels een enorme snelheid, dynamiek, toonstabiliteit en vooral de beleving dat het met een enorm realisme voor je neus staat. Logisch dat de liefhebbers naarstig en vaak wanhopig zoeken naar dit soort machines en daar hun ziel voor aan de duivel zouden willen verkopen. Maar, als zo'n juweel eenmaal gevonden is, komt het onderhoud. Zo'n machine vraagt meestal om revisie en het terugbrengen naar de oorspronkelijke specificaties. Jaap Pees heeft zich gespecialiseerd in de restauratie van Thorens en andere vintage draaitafels. Zijn werkplaats is dermate goed voorzien van apparatuur dat je de betreffende draaitafels naar (soms beter dan) nieuwstaat kan restaureren. Opvallend is dat daar ook gewoon gemeten wordt. Je kunt simpelweg zien op een HP Dynamic Signal Analyzer wat een plinth, een tussenwiel en een motor doen. Dat staat haaks op alle 'forum-onzin' en 'marketing blurggh'.

Jaap, hoe is de markt voor vintage draaitafels?

De draaitafels worden vooral gezocht door muzikliefhebbers. Het zijn mensen die een behoorlijke verzameling jazz en klassieke platen hebben. Ze zijn op zoek naar iets bijzonders en het heeft te maken met het vintage verhaal. Een

TD124 ziet er fraai uit en is een zeer degelijk gebouwde apparaat. Dat spreekt tot de verbeelding. Thorens bestaat al 125 jaar. De 124 was eigenlijk de eerste platenspeler die bedoeld was voor hifi en stereo, maar op de Zwitserse solide manier gebouwd.

Het is natuurlijk ook het geluid.

Zelfs als zo'n speler nog niet 100% is en je haalt hem van zolder af, dan denk je 'wat gebeurt hier!' De muziek komt met een bepaalde kracht en dynamiek naar je toe. Dat heb je minder met snaaraangedreven tafels. Als je een TD124 en een TD125 vergelijkt dan draaien ze allebei perfect. Je hoort alleen, als je op een 125 een toon iets langer aanhoudt, dat het niet strak is en gewoon futlozer klinkt. Het speelt zich een beetje op de achtergrond af en bij de 124 komt het geluid echt naar je toe. Het staat er, het is 'wham' en je bent betrokken bij de muziek. Datzelfde heb je ook met de Garrard 301, de 401 en EMT 930. Het heeft vooral te maken met het tussenwiel en minder met de motor. Een tussenwiel slijpt namelijk niet.

Een beltdrive staat altijd te slingeren?

Aan de ene kant wordt er aan getrokken en aan de ander kant geduwd.

Welke service verleen jij?

Aan de hand van een testrapport wordt de TD124 op veertig punten beoordeeld. De onderdelen worden stuk voor stuk bekeken en er worden eerst globa-

le metingen gedaan. Het is een mechanisch apparaat daarom kun je slijtage ook goed zien en voelen. Het testrapport bepaald wat er vervangen moet worden en welke kosten daaraan verbonden zijn. Waar je altijd als eerste op terecht komt is de motor. Deze is eigenlijk altijd versleten. Bij revisie wordt hij geheel uit elkaar gehaald en de lagers worden vervangen. De vervangende lagers (met een kleinere diameter) zijn niet pas en de as is vaak ingesleten, maar dat kan door polijsten hersteld worden. De bronzen lagers worden dan vervolgens weer pas gemaakt op de as. Dat hele proces is vrij arbeidsintensief. De schaaldelen (motordeksels) worden vervolgens ultrasoon gereinigd en de viltjes die de lagers smeren en taats met kogel worden vervangen. Bij het monteren zit er boven en onder een lager. De deksels kunnen onderling iets verschuiven. Het centreren van de motor is een precies werkje. Als dat niet goed gebeurt, is er teveel wrijving. Als dat goed gebeurt, blijft de motor na uitschakelen gewoon 17 seconden doordraaien, dit reviseren van de motor neemt enkele uren in beslag!

Vaak moeten ook de sinterlagers in de mainbearing vervangen worden of als je gaat voor een nog stiller lager kun je het compleet vervangen door een 'Schopperlager'. Na de gehele revisie krijgt de klant het testrapport en een uitdraai van het speed spectrum van zijn platenspeler waaruit duidelijk blijkt dat deze weer in topconditie is.

Met jouw testapparatuur kun je exact zien wat de invloed is van verschillende tussenwielen en plinthen?

Dat komt voort uit het verhaal dat ik op forums veel informatie lees. Daar worden dingen beweerd die absoluut niet kloppen zoals dat de platenspeler een kwartier nodig heeft om op snelheid te komen. Als hij goed gereviseerd is, is het plateau in een omwenteling op snelheid! Afgelopen zomer was ik in Zwitserland bij Juerg Schopper. Hij heeft eigenlijk het hele 124-verhaal op de kaart gezet. Zijn vader verkocht Thorens en Juerg is ook verzamelaar van vintage apparatuur. Hij verkoopt zelf veel klassieke grammofoonplaten en kreeg daardoor contacten in Japan. Daar is een hele grote markt voor de 124. Juerg kreeg vervolgens de vraag of versleten onderdelen opnieuw in Zwitserland gemaakt zouden kunnen worden bij de oorspronkelijke toeleveranciers van Thorens. Dat is vervolgens gaandeweg gestart en uitgebreid.

Een 124 bemachtigen is niet zo makkelijk?

Nee, dat klopt. Je kunt kijken op de bekende sites, maar je betaald vanaf 700 euro. Je koopt dan een 'as is'. Een 124 draait vrijwel altijd, alleen hij is wel vijftig jaar oud. Je gaat toch ook niet zomaar met een auto uit die tijd rijden. Ik heb zelden een 124 gezien die niet draait. Hij kan zelfs beter presteren dan hij was omdat er tegenwoordig betere kwaliteit lagers zijn. Na revisie kan zo'n machi-

ne dan weer minstens vijftig jaar draaien. De charme van deze speler is dat je alles ook goed kunt reviseren. Zelfs de spoelen van de motor kunnen eventueel opnieuw gewikkeld worden.

Thorens kan niet meer met zo'n 124-concept komen.

Omdat het onbetaalbaar is. Het gegoten chassis is de bottleneck. Alle parts zijn opnieuw te maken en Juerg heeft al veel opnieuw geproduceerd. Het chassis namaken is erg kostbaar en de vraag is of het dan verkoopbaar is. Ze hebben dat gedaan met een Garrard 501. Maar de opbouw daarvan is eenvoudiger dan van een 124. Deze heeft een veel ingewikkelder mechaniek. Ook met versterkers zie je dat de behuizing vaak een heel kostbaar verhaal is. De huidige Thorens heeft ook niets meer met de 124. De 124 en de afgeleide 135 worden alleen maar gedaan door Juerg in Zwitserland.

Waarom is een revisie zinvol?

Wat belangrijk is dat iemand die een 124 koopt of heeft, beseft dat hij iets heel bijzonders in z'n vingers heeft. Soms kopen mensen zo'n apparaat en hebben het gevoel dat ze met 700 euro al heel veel geld hebben uitgegeven. Maar eigenlijk begint het dan. Als je hem goed wilt hebben is een revisie noodzakelijk. Na zo'n investering is het dan wel helemaal klaar. In 1958 kostte een 124 met SME ongeveer duizend gulden en dat was toen een schrikbarend bedrag. Art-

sen waren toen een typische doelgroep en één zo'n arts vertelde mij dat hij zo'n bedrag niet verdiende per maand. Als je dat nu in verhouding plaatst, zou zo'n draaitafel 30 mille kosten. In Zwolle staat de 124 naast een LP12 of een VPI en dat zijn dure draaitafels. Een 124 moet je dus op zo'n level plaatsen.

Waarschijnlijk klinkt die 124 dan beter.

Dat is natuurlijk ook wat iemand mooi vindt. Maar het feit dat je er een 124 naastzet en luistert en vervolgens roept 'wauw, wat klinkt dat goed', zegt iets over het niveau van de Thorens. Als je dan kijkt naar de huidige aanschafprijs en je doet daar eens 1000 euro revisie bij, waar praat je dan eigenlijk over? We verkochten onlangs in Zwolle aan een liefhebber die ook mono en shellack 78 toeren platen wilde weergeven dit inclusief EMT929 arm en de EMT TSD15 en mono TMD 25 element. Er zijn dan ook nog nieuwe niet-magnetische plateaus leverbaar. Dat maakt in 'stilte' heel veel uit simpel het plateau omwisselen en je hoort het direct. Ook voor mensen die het aluminium plateau hebben is het een forse verbetering omdat het stalen plateau zwaarder is en beter klinkt. Van dat plateau worden kleine series gebouwd. Het voegt 1100 euro toe aan het totaal. Bij elkaar is het veel geld, maar in verhouding tot andere draaitafels is de investering bescheiden. De 124 is dan ook de baby EMT 930. Vroeger werd hij in studio's gebruikt door mensen die de EMT 930 niet konden betalen.

Tenslotte werd er nog even geluisterd naar de TD124 via de al even vintage Rogers LS 5/9 weergevers. De prestaties zijn vergelijkbaar met wat de Garrards en EMT's doen. Jaap Pees restaureert ook andere vintage audio-apparatuur (tuners, versterkers, recorders enz.) en is bereikbaar via Hanze Hifi in Zwolle.

Tekst & fotografie: Ruud Jonker

HANZE HIFI, OOSTERLAAN 15-16
8011 GC ZWOLLE, TEL: 038-4221333
E-MAIL: JAAP@HANZEHIFI.NL
WWW.HANZEHIFI.NL

» END